

ŽENU ISLAMA SU OBEZVRIJEDILI MUSLIMANI

Prof. dr. Rešid HAFIZOVIĆ

Sažetak

Autor podsjeća na mjesto i ulogu žene u povijesti islama od vremena Poslanika i prvih stoljeća islama kada je muslimanska zajednica bila istinska umma, pravedna zajednica svojih muških i ženskih članova, u prevlasti medinske demokracije kada je mogla biti i majka, i odgajateljica, i znanstvenica, i upraviteljica, i vojskovođa, i savjetnica, i vladarica i sve drugo što je u društvenoj zajednici bilo definirano kao javna i privatna služba i služenje kada joj niko nije mogao oduzeti javnu riječ, njenu slobodu, dostojanstvo, neovisnost, pravo na vlastiti izbor, obrazovanje, pravo predlaganja ili biranja. i kada je, čak, ni prijesto nije zaobilazio do vremena muslimanskog političkog despotizma kada je lišena svih tih prava, kada je izgnana iz javnog prostora, oduzeta joj sloboda javne riječi, uvjetovana sloboda kretanja, poglavito u samoj kolijevci islama. Žena islama je danas, u usporedbi sa ženama koje uživaju plodove zapadnoeuropske demokracije, ma koliko ta demokracija bila nesavršena, do te mjere obezvrijeđena u muslimanskim društvima da, naprosto, ne treba i ne smije birati sredstva kako bi povratila svoje vrijednosti i svoja prava koja joj islam dariva. Autor izražava nadu da će pustopoljinom današnjih muslimanskih despotija iznova zamirisati i zastrujati 'proljeće' nezamjenjive medinske demokracije kojoj se, milom ili silom, iznova trebaju i moraju vratiti moderna muslimanska društva.

Bog je na poseban način ukazao na izuzetno dostojanstvo ženske prirode time što je jedno poduže kur'ansko poglavlje naslovio imenicom 'Žene', a Poslanik islama (a.s.) je to samo u višestrukim prigodama posvijestio kazavši *da su žene ukras ovoga svijeta*, dok je riječima kako je *džennet pod majčinim nogama* ukazao na zemaljsku prečicu koja vodi do dženetskih blaženstava ukoliko budemo znali dosljedno služiti ženi kao majci. Isto tako, žene je pomenuo kao jednu od *tri stvari ovoga svijeta koje ga čine posebno radosnim*.

Prirodno je, naime, da u svakoj djevojčici, djevojci, sestri, kćerki i supruzi *in potentia* prebiva dostojanstvo majke, a ono je uvijek dovoljan razlog da prema svakoj ženi gajimo izraze poštovanja, baš onako kako to poštovanje iskazujemo prema svojoj majci, sestri, kćerki ili supruzi, jer svaka žena je, danas-sutra, nečija majka, sestra, kćerka ili supruga.

Poslanikov (a.s.) odnos prema suprugama i kćerkama svojim jasno je pokazao do koje mjere je on poštovao svaki aspekt dostojanstva koji je ženi islama priskrbila muslimanska vjerujuća, a kasnije i misleća tradicija. On je ženu islama uveo u džamijski prostor koji nije bio samo sveti, molitveni prostor, već i javni prostor u kojem je ravnopravno muški i ženski džema'at glasno raspravljao o svim bitnim stvarima koje su se ticale svetog i svjetovnog, života zemaljskog i nebeskog svijeta. Niti o jednom pitanju Poslanik islama (a.s.) nije donio zaključak ili odluku, a da se o tome prethodno nije temeljito posavjetovao sa svima, muškarcima i ženama, koji su u tome mogli biti od pomoći, čak i u onim situacijama kada mu je posve bilo jasno kakav zaključak ili odluku treba donijeti. Poštovao je slobodu javne riječi svakog muškarca i svake žene, a dostojanstvo svakog ljudskog bića za njega je bilo sveto i nepovredivo ljud-

Žena islama je danas, u usporedbi sa ženama koje uživaju plodove zapadnoeuropske demokracije, ma koliko ta demokracija bila nesavršena, do te mjere obezvrijeđena u muslimanskim društvima da, naprosto, ne treba i ne smije birati sredstva kako bi povratila svoje vrijednosti i svoja prava koja joj islam dariva. Tim prije i tim više ako se prisjetimo nedavnog prizora sa ulica Kaira koji je obišao i zgrozio svijet, jer je slika pokazivala kako grupa naoružanih vojnika gaze čizmama razdrljena prsa mlade bespomoćne Egipćanke, dok je ležala na zemlji.

sko pravo. Oženivši hazreti Hatidžu, svoju prvu ženu i prvu vjernicu islama, pokazao je da žena islama može biti i dobar trgovac i izvanredan menadžer. Slučaj njegove žene hazreti Aiše (r.a.) potvrdio je da žena islama može biti u muslimanskoj zajednici i najbolji znalac u pravnoj nauci islama, što je ona i bila u prvim danima islama, nakon Poslanikove (a.s.) smrti, i u tome joj nije bilo ravna. A šta tek kazati za njegovu kćerku hazreti Fatimu ili, pak, za Zejnebu, sestru njegovog dragog unuka hazreti Huseina (r.a) čijoj rječitosti su se divili oni najglagoljiviji i najumniji, dok je njena hrabrost ostala upamćena u nadolazećim pokoljenjima, kada je silniku i krvniku Jezidu, sinu Muavijinu sipala istinu u lice, makar je u lancima bila, i to na način najvrljijeg džihada o kojem sam Poslanik (a.s.) zbori: „*Najvrliji džihad je sručiti istinu u lice vladaru zulumčaru.*“

Žena u okrilju medinske demokracije

Analizirajući onaj kur'anski ajet koji kazuje da je Bog iz Adema (a.s.) izveo njegovu družicu, hazreti Havu, Ibn 'Arebi je u svojoj duhovnoj nauci svjedočio činjenicu da je žena izašla iz čvorišnog prostora čovjekove intime i da je, stoga, dragocjenost koju treba posebno cijeniti i poštovati. A tako je i bilo u muslimanskoj zajednici dok je ona istinska *umma* bila, pravedna zajednica svojih muških i ženskih članova, to jest sve dotle dok je žena islama prebivala u prevlasti *medinske demokracije*. Tada je ona mogla biti i majka, i odgajateljica, i znanstvenica, i upraviteljica, i vojskovođa, i savjetnica, i vladarica, i sve drugo što je u društvenoj zajednici bilo definirano kao javna i privatna služba i služenje. Nekoć je žena islama, zacijelo, bila sve to. Niko joj nije mogao oduzeti javnu riječ, njenu slobodu, dostojanstvo, neovisnost, pravo na vlastiti izbor, obrazovanje, pravo predlaganja ili biranja. Ni prijesto je, čak, nije zaobilazio. Upamtila je povijest islama još kakve vladari-

ce, sultanije i omiljene političke ikone koje je danas, nažalost, prekrpio nedopustivi zaborav. Treba li posebno pominjati Radiju, Šadžara el-Durru, Esmu i Avru iz Jemena, Siit el-Mulk ili 'Damu iz Kaira', Kultug Turkan Hatun, Padišah Hatun, Kajzuran, Maliku Tindu i desetine drugih čijih imena se moderna muslimanska društva ne žele niti sjetiti.

Šta je uradio muslimanski politički despotizam sa ženom?

Međutim, kada je Poslanikova (a.s.) *umma* nepovratno skliznula iz prevlasti *medinske demokracije* u neprozirne tmine muslimanskog političkog despotizma, žena islama je postala prvom i najvećom žrtvom takovrsnog muslimanskog vladanja. Tad je ona izgubila sve one vrijednosti, prava i slobode koje joj je islam izričito dodijelio. Izgnana je iz javnog prostora, oduzeta joj je sloboda javne riječi, uvjetovana sloboda kretanja, poglavito u samoj kolijevci islama, gdje malodobno muško dijete ima više slobode od odrasle žene, kada je u pitanju njen izlazak u javni prostor, pa makar se on ticao i najbanalnije svrhe i potrebe. Oduzeto joj je pravo da bira ili da bude izabrana na bilo kakvu javnu funkciju, a upamtili smo i ona razdoblja kada se muslimanskoj ženskoj djeci posebno i pod svaku cijenu uskraćivalo pravo na obrazovanje. Ovo potonje pomenuto čak ni danas nije rijetka pojava u muslimanskim društvima.

Kada je, sticajem okolnosti, na suvremenoj pakistanskoj političkoj sceni za premijerku bila izabrana gospođa Benazir Butto, taman smo bili pomislili kako se muslimanski svijet iznova vraća svojim negdašnjim svijetlim tradicijama i tekovinama, iz prevlasti brutalnog muslimanskog despotizma u prevlast *medinske demokracije* kao najčistijeg izraza demokratičnosti metafizički primjerene islamu, gospođa Benazir Butto je ubijena, a da nije uspjela pokazati i dokazati, kao žena islama, svoju vještinu upravljanja jednom muslimanskom zajednicom. Da paradoks bude veći, ubile su je one političke snage koje su se hvastale svojim islamskim pravovjerjem, a ubijena je u onoj muslimanskoj zemlji koja i danas u svom zvaničnom nazivu potcrtava svoj prefiks 'islamska'.

Muslimanka ne treba birati sredstva kako bi povratila prava koja joj islam dariva

Šta, onda, da čini žena islama u današnjim muslimanskim despotičkim društvima da bi vratila svoje vrijednosti, prava i ulogu? Ona mora da se bori, najprije za svoje pravo da se obrazuje, duhovno naraste, skine mrak sa očiju i zadobije svoj ljudski, profesionalni i građanski suverenitet. Kada postane obrazovana i prosvijećena, steći će uvid u sva svoja duhovna i svjetovna prava i slobode. Spoznat će bespremačne vrijednosti koje

Prirodno je, naime, da u svakoj djevojčici, djevojci, sestri, kćerki i supruzi *in potentia* prebiva dostojanstvo majke, a ono je uvijek dovoljan razlog da prema svakoj ženi gajimo izraze poštovanja, baš onako kako to poštovanje iskazujemo prema svojoj majci, sestri, kćerki ili supruzi, jer svaka žena je, danas-sutra, nečija majka, sestra, kćerka ili supruga. Poslanikov (a.s.) odnos prema suprugama i kćerkama svojim jasno je pokazao do koje mjere je on poštovao svaki aspekt dostojanstva koji je ženi islama priskrbila muslimanska vjerujuća, a kasnije i misleća tradicija. On je ženu islama uveo u džamijski prostor koji nije bio samo sveti, molitveni prostor, već i javni prostor u kojem je ravnopravno muški i ženski džema'at glasno raspravljao o svim bitnim stvarima koje su se ticale svetog i svjetovnog, života zemaljskog i nebeskog svijeta. Niti o jednom pitanju Poslanik islama (a.s.) nije donio zaključak ili odluku, a da se o tome prethodno nije temeljito posavjetovao sa svima, muškarcima i ženama, koji su u tome mogli biti od pomoći, čak i u onim situacijama kada mu je posve bilo jasno kakav zaključak ili odluku treba donijeti.

joj je islam dao kao nepovredivo božansko dobro namijenjeno ženi islama, i samo njoj. Shvatit će da to dobro ne može biti svojina muškaraca u muslimanskom društvu, makar oni bili i kraljevi, sultani, diktatori i despoti koji, usljed svog poznatog i razumnu čovjeku teško objašnjivog odnosa prema ženi islama, ili pate od neizlječive mizoginije, od neprevladivog 'šahrijarovog kompleksa' ili nečeg trećeg što suvremena znanost psihologije i psihoanalize još nije kadra objasniti.

Žena islama je danas, u usporedbi sa ženama koje uživaju plodove zapadnoeuropske demokracije, ma koliko ta demokracija bila nesavršena, do te mjere obezvrijeđena u muslimanskim društvima da, naprosto, ne treba i ne smije birati sredstva kako bi povratila svoje vrijednosti i

svoja prava koja joj islam dariva. Tim prije i tim više ako se prisjetimo nedavnog prizora sa ulica Kaira koji je obišao i zgrozio svijet, jer je slika pokazivala kako grupa naoružanih vojnika gaze čizmama razdrljena prsa mlade bespomoćne Egipćanke, dok je ležala na zemlji.

Kada žena islama vrati pravo glasa, koje danas, u dvadesetprvom stoljeću, u većini zemalja muslimanskog svijeta nema, vremenom će uzeti i političko žezlo u svoje ruke, a to će onda biti jasan znak kako je i pustopoljinom današnjih muslimanskih despotija iznova zamirisalo i zastrujalo 'proljeće' nezamjenjive *medinske demokracije* kojoj se, nadajmo se, milom ili silom iznova trebaju i moraju vratiti moderna muslimanska društva.

Summary

THE ROLE OF WOMEN IN ISLAM UNDERMINED BY THE MUSLIMS THEMSELVES

Rešid HAFIZOVIĆ, PhD

The author here evokes the place and the role of women throughout the history of Islam since the time of the Messenger and the first centuries of Islam when the Muslim community represented the true *umma*, the righteous community of its both male and female members, under the rule of *Medinite democracy*, when she could be simultaneously a mother and a pedagogue as well as a scientist, an army leader, a counsellor or a ruler or anything else that was defined in the community as private or public office or service, when no one had an authority to deprive her of her right to public speech, or of her freedom, dignity, independence, or her right to have a choice, or her right to education - the times when even the throne was not beyond her reach, to the times of the Muslim political despotism when she became deprived of all these rights, banished from the public sphere, the freedom of public speech was taken away from her, her freedom of movement was conditioned and all of these took place namely in the very cradle of Islam. Today's women of Islam, as compared to women who enjoy the fruits of Western democracies, regardless of imperfections of those democracies, are deprived to such an extent, that they simply should not, moreover must not hesitate to use all the available means in order to recover her dignity and the rights that Islam grants her.

The author hopes that throughout the desolation of contemporary Muslim despots the scent of "the spring" of irreplaceable *Medinian democracy*, to which modern Muslim societies *nolens volens* have to and must retrieve, would someday spread afresh.

الموجز

المسلمون هم الذين ينتقصون من قيمة المرأة المسلمة

أ. د. رشيد حافظوفيتش

يذكر الكاتب بمكانة المرأة ودورها في التاريخ الإسلامي. منذ عصر النبوة والقرون الأولى. عندما كان المجتمع المسلم يمثل أمة حقيقية. مجتمعاً عادلاً يتكون من الرجال والنساء. تحت حكم ديمقراطية المدينة المنورة. حيث كان بإمكان المرأة أن تكون أمّاً ومربية وعالمة ومديرة وقائدة جيش ومستشارة وحاكمة. وأي شيء آخر كان معروفاً في المجتمع على أنه خدمة وعمل. خصوصاً كان أو عاملاً. عندما لم يكن أحد يقدر على أن يسلبها التعبير العلني عن رأيها وحريتها وكرامتها واستقلاليتها وحقها بالاختيار والتعليم. وحقها بالترشيح أو الانتخاب. وعندما كانت تستطيع الوصول إلى عرش السلطة. إلى أن حل عهد الاستبداد السياسي عند المسلمين. فحرمت من جميع تلك الحقوق. وطردت من الحياة العامة. وسلبت منها حرية التعبير العلني. وقيدت حريتها في الحركة. ولا سيما في مهد الإسلام نفسه. وإذا عقدنا مقارنة بين المرأة المسلمة اليوم وبين النساء اللاتي يتمتعن بشمار الديمقراطية الغربية الأوروبية. على الرغم من النواقص الموجودة فيها. فسنجد أن قيمة المرأة المسلمة تنتقص في المجتمعات المسلمة إلى درجة. تجعلها وبكل بساطة. لا تحتاج ولا تجرؤ على اختيار الوسائل لاستعادة قيمتها وحقوقها التي منحها لها الإسلام. ويعرب الكاتب عن أمله في أن تزهر من جديد بلاد المسلمين المحقلة بالاستبداد. وأن يفوح منها عطر ديمقراطية المدينة المنورة. التي تحتاج المجتمعات المسلمة الحديثة بل ويجب عليها أن تعود إليها. طوعاً أو كرهاً.